Çocukların tâlimi ve mânevî eğitim

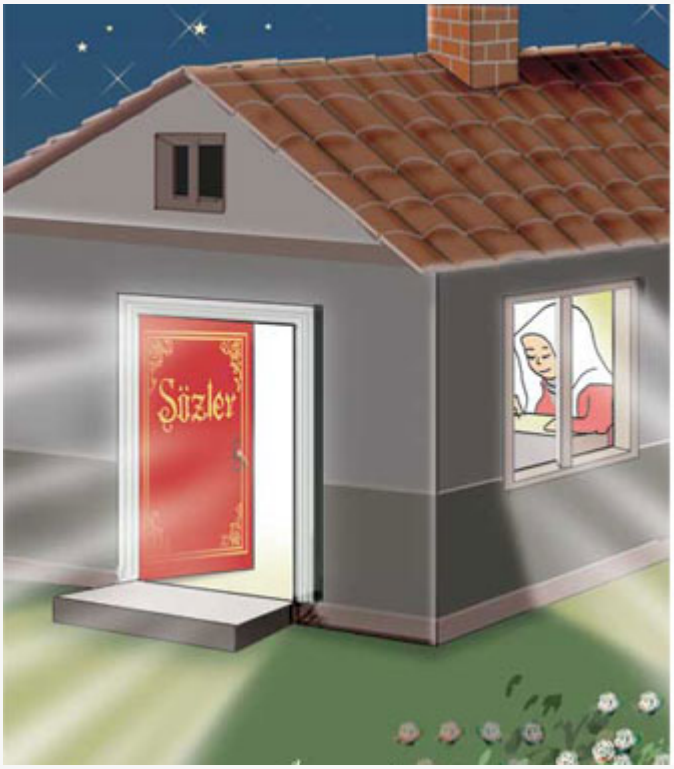

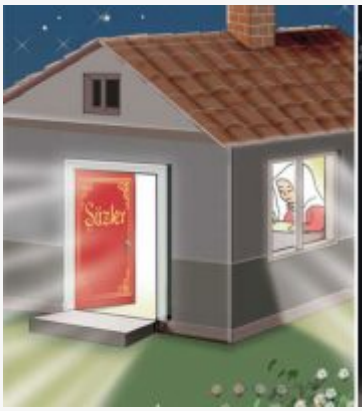

“Çocukların tâlimi, ya cebirle, ya hevesâtlarını okşamakla olur.” 1

Yazımıza Bediüzzaman Hazretleri’nin Refet Bey’e yazdığı bir mektup ile başlayalım:

“Azîz, sıddık, müdakkik kardeşim Refet Bey,

“Nevzâd-ı mübârekenin dünyaya gelmesini, sizin için bir fâl-i hayr olarak tebrîk ediyorum. İnşâallah ‘Erkek çocuk kız gibi değildir.’ 2 sırrına mazhâr olacak. Âsım Bey gibi senin de bir kız evlâdı dünyaya gelmesi, meşrebimizde en mühim esâs şefkat olduğu cihetiyle ve şefkat kahramanları kızlar olduğundan ve en sevimli mahlûk bulunduğundan, dahâ ziyâde tebrîke şâyânsınız. Zannederim, bu zamanda erkek çocukların tehlikesi dahâ çok. Cenâb-ı Hak onu sizlere medâr-ı tesellî ve ünsiyet ve evinize küçük bir melâike hükmüne getirsin.” 3 Âmîn!

Bediüzzaman Hazretleri; “‘Erkek çocuk kız gibi değildir.” 4 âyetine dair şimdi cevap vermeye vaktim müsâit değil. Sıhhatini bilmiyorum, fakat rivâyet ediliyor ki, Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm fermân etmiş ki: ‘Oğlan çocuğunu seviniz.’ demişler, ‘Kızları niçin istisna ettin?’ Fermân etmiş ki: ‘Kızlar kendi kendini sevdirirler, onlar fıtraten sevimlidirler.’ 5 Evet, kız, şefkat ve cemalin mazhârı olduğundan, erkek çocuğundan dahâ ziyâde sevilir. Bâhusus bu zamanda ebeveyn hakkında kızlar daha mübârektir. Çünkü, tehlike-i dînîyeye çok mârûz olmuyorlar.” 6 diyerek bu zamanda erkek çocukların tehlikesinin kızlara nazaran çok daha fazla olduğuna dikkat çekmektedir.

Çocuklar yüce Rabbimizin biz kullarına bir emâneti ve hediyesidir. Onların maddî ve mânevî ihtiyaçları ebeveyn olarak bizim sorumluluğumuzdadır. Çocuklarımızın hem dünya hem de ahiret hayatını tehlikelerden korumak vazîfesi ile muvazzafız. Fakat çok zamandan beri terbiye-i İslâmiye zedelenmesiyle çocuklarımızın mânevî eğitimi zorlaşmıştır. Çünkü âhirzâmanda çocuk olmak ve çocuk yetiştirmek çok müşkülleşmiştir.

Asrımızın dehşetli fitneleri, cazip teknolojik araçları ve iletişim vasıtaları çocuklarımızı maddî ve mânevî yönden tahrîb

etmekte ve telâfisi zor yaralar açmaktadır. Özellikle terbiye-i İslâmiyenin zaafiyete uğraması, İslâm terbiyesi yerine terbiye-i medeniyenin hâkim olması, mânevî eğitimi neredeyse yok etme noktasına getirmiştir. Çünkü bu zaman, eski zamanlara benzemiyor. Terbiye-i İslâmiye yerine terbiye-i medeniye hayât-ı içtimâîyemize yerleştiği için çocuklarımız ve gençlerimiz ve de insanlarımız bu tahrîbattan şiddetli bir şekilde etkilenmiştir. Bu zamanda terbiye-i İslâmiyenin noksâniyetiyle ve ubûdiyetin zaafiyetiyle benlik, enâniyet kuvvet bulmuştur. Öyleyse acilen mânevî eğitime tekrâr tahşîdât yapmalı ve çare yollarına başvurmalıyız.

Çocuklarımızın tâlimi, dînî ve mânevî eğitimi için ise uygulayacağımız metod da önemlidir. Bu noktada Üstad Bedîüzzaman Hazretleri'nin gelen tavsiyeleri çok önemlidir:

"Çocukla konuşulsa, çocukça tâbirât istimâl edilir." 7 Çünkü çocukların anlama ve algılama seviyesine göre hitâb etmek ve konuşmak gerekir. "Evet, yüksek bir insan, bir çocukla konuştuğu zaman çocukların şivesiyle konuşursa, çocuğun zihnini okşamış olur. Çocuğun fehmi, onun çat pat söylediği sözlerle ünsiyet peydâ eder; söylediklerini dinler ve anlar. Aksi halde, o insanla o çocuk arasında bir malûmât alış verişi olamaz." 8 Öyleyse bu tavsiyelere uymak zorundayız. Çünkü belâgatın ve güzel söz söylemenin gereği beliğ-i muknî (güzel sözle iknâ edici) olmalı, tâ muktezâ-yı hâle (hâlin gereğine) uygun olsun.

Çocuklarımızın hamiyet-i milliye ve ehl-i gayretten de beklentileri vardır. Bu noktaya da Bediüzzamân Hazretleri şöyle işâret etmiştir: "Çocuklar hamiyet-i milliyeden merhamet isterler, şefkat beklerler. Bunlar da, zaaf ve acz ve iktidârsızlık noktasında, merhametkâr, kudretli bir Hàlık'ı bilmekle rûhları inbisât edebilir, istidâdları mes'ûdâne inkişâf edebilir. İleride, dünyadaki müthiş ehval (korkulara) ve ahvâle (hallere) karşı gelebilecek bir tevekkül-ü îmânî ve teslîm-i İslâmî telkinâtıyla o masumlar hayata müştakane bakabilirler. Acaba, alâkaları pek az olduğu terakkiyât-ı medeniye dersleri ve onların kuvve-i mâneviyesini kıracak ve rûhlarını söndürecek, nûrsuz, sırf maddî, felsefî düstûrların tâliminde midir?" 9 Elbette değildir. Öyleyse o masumların fıtratlarına ve hayatlarına tevekkül-ü îmânî ve teslîm-i İslâmî telkinâtlarını yapmalıyız.

Çocuklarımızın şer'an dînî sorumlulukları noktasında uygulayacağımız metod da önem arz etmektedir. Bu noktaya da şöyle işâret edilmiştir:

"Fakat şer'an yedi yaşına gelen bir çocuğa namaz gibi farzlara peder ve vâlideleri onları alıştırmak için, teşvikkârâne emretmek ve on yaşına girse şiddetle namaz kıldırmak ve alıştırmak şeriatta var. Demek, 'Vacip olmadığı halde, nâfile nev'înden, yedi yaşından hadd-i bülûğa kadar büyükler gibi namaz kılıp oruç tutan çocuklar…" 10 denilmektedir. Bediüzzaman Hazretleri'nin buradaki ifâdeleri ve kullandığı kelimeler çok önemlidir. Çünkü "On yaşına girse şiddetle namaz kıldırmak ve alıştırmak şeriatta var." deniliyor. Dikkat edilirse bu açıklamalarda dövmek mânâsı yok. "Çocuklarınızı dövmeyin." 11 hadîs-i şerifine de uygun bir açıklama olmuş. Üstad'ın îzâhlarında şiddetle namaz kıldırmak; yani lâkayt davranmamak ve dikkatle onları namaz konusunda takip etmek ve namaz gibi ubûdiyet-i külliye olan bir ibâdete alıştırmak mânâları var. Hadîs-i şerifte "Çocuğa yedi yaşındayken namaz kılmayı öğretiniz. On yaşına bastığı hâlde kılmazsa, cezalandırınız." 12 buyurulur. "Zikredilen hadîste geçen ve ekseriyetle 'dövmek, cezalandırmak' şeklinde tercüme edilen 'darabe' fiili istisnasız bütün kaynaklarda 'ala' edatıyla birlikte geçmektedir. Oysa Arapça'da 'dövmek' anlamı yüklenmek istendiğinde bu fiil dahâ çok yalın haliyle ya da 'ba' edatıyla birlikte kullanılmaktadır. Hadîs-i şerîfte geçtiği üzere 'ala' edatıyla kullanıldığında ise, dövmek mânâsına değil, 'mecbûr etmek', 'sorumlu ve yükümlü tutmak', 'empoze etmek', 'sıkıştırmak', 'zorlamak', vs. anlamlarına gelmektedir." 13 Bu açıklamalar ile Üstad'ın açıklamaları uyum içerisindedir.

Çocuklarımızı terbiye-i İslâmiye dairesinde yetiştirmek için fıtratımızın gereği ve zarûreti olan namaz gibi bir ibâdet için de onları ikaz etmek ve tebliğ ile onları bu ibâdete alıştırmak da ebeveyn olarak hepimizin görevi olmalıdır. Yoksa "O şefkatli vâlide, çocuğunun hayat-ı dünyevîyede tehlikeye girmemesi, istîfade ve fayda görmesi için her fedakârlığı nazara alır, onu öyle terbiye eder. 'Oğlum paşa olsun' diye bütün malını verir, hafız mektebinden alır, Avrupa'ya gönderir. Fakat o çocuğun hayat-ı ebediyesi tehlikeye girdiğini düşünmüyor. Ve dünya hapsinden kurtarmaya çalışıyor; Cehennem hapsine düşmemesini nazara almıyor. Fıtrî şefkatin tam zıddı olarak, o masum çocuğunu, âhirette şefaatçi olmak lâzım gelirken dâvâcı ediyor. O çocuk, 'Niçin benim îmânımı takviye etmeden bu helâketime sebebiyet verdin?' diye şekvâ edecek. Dünyada da, terbiye-i İslâmiyeyi tam almadığı için, vâlidesinin harika şefkatinin hakkına karşı lâyıkıyla mukabele edemez, belki de çok kusûr eder." 14

Dipnotlar:

1- Eski Said Eserleri (Münâzarât), 2009, s: 291.

2- Âl-i İmrân Sûresi, 3:36.

3- Barla Lâhikası, 2006, s: 548, 49.
4- Âl-i İmrân Sûresi, 3:36.
5- Süyûtî, el-Hâvî li'l-Fetâvâ, 2:308; el-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 1:54.
6- Barla Lâhikası, 2006, s: 551.
7- Sözler, 2004, s. 629.
8- İşârâtü'l-İcâz, 2006, s : 346.
9- Mektûbât, s. 409.
10- Emirdağ Lâhikası-2; s. 66.
11- Hakim, Müstedrek, c. 4, s. 228.
12- Ebu Davud, Salât 26; Tirmizî, Mevakît: 182.
13- Ali Bulaç'ın Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi'nden.
14- Lem'alar, 2005, s. 462.